

Kurkijokelainen

Kurkijokelaisen, hiitolaisen ja karjalaisen hengen vaali ja ajankohtaisten kysymysten selvittäjä

×

Nro 19 • Perjantaina 7. lokakuuta 2011

62. VUOSIKERTA

Irtonumero 2 € (sis. alv 23 %)

Lauri Kristian Relanderin tie tasavallan presidentiksi

Erkki Vasara

Jos kysytään, kuka on yhteiskunnassamme korkeimmalle kohonnut kurkijokelainen, ei maamme historiaa tuntevan tarvitse vastausta puolta sekuntia pidempään miettiä – hän on tietenkin Lauri Kristian Relander, tasavaltamme toinen presidentti vuosilta 1925-1931. Relander syntyi toukokuun viimeisenä päivänä 1883 Kurkijoella pitäjän maatalousopiston opettajan, agronomi Ewald Relanderin perheeseen. Hänen äitinsä oli pitäjän kirkkoherran Adolf Emerik Olsonin Gertrud-tytär.

Lauri Kristian Relander
Kuva: Kurkijoki-museon arkisto

Vaikka perheessä puhuttiin ruotsia, ympäristö oli suomenkielinen, ja suomalaisuusasteeseen myönteisesti suhtautunut Ewald-isä laittoi poikansa oppikouluun Savonlinnan suomalaiseen lyseoon, josta Lauri vuotta myöhemmin siirtyi Viipurin suomalaiseen reaaliylyseoon. Sieltä hän kirjoitti ylioppilaaksi keväällä 1901. Oli selvää, että Lauri Kristian Relander jatkoi opintia eteenpäin, ja niinpä hän aloitti saman vuoden syksyllä Helsingin yliopistossa, ensin matemaattis-luonnontieteellisessä osastossa. Maatalousmiehen poikaa kiinnostivat maataloustieteet, ja niinpä hän siirtyi pian maanviljelystaloudelliseen osastoon, josta valmistui filosofian maisteriksi vuonna 1905. Tämän jälkeen hän opiskeli vielä vuoden Mustialan maanviljelysopistossa, jossa seuraavana vuonna suoritti erinomaisin arvosain agronomin tutkinnon.

Vuonna 1906 hän solmi lisäksi avioliiton monivuotisen rakastettunsa, itseään kolme vuotta nuoremman, ruotsinkieliseen helsinkiläisperheeseen lukeutuneen Signe Östermanin kanssa. Vuonna 1907 heille syntyi tytär, Maja-Lisa, ja kolme vuotta myöhemmin poika, Ragnar.

Vuosina 1908-1917 Relander toimi assistenttina valtion maanviljelystaloudellisella tutkimuslaitoksella Helsingin pitäjässä, minkä ohessa hän

väitteli kasvinsiementen itävyydestä vuonna 1911. Filosofian tohtoriksi hänet promovitiin vuonna 1914. Relanderilla oli mielessään akateeminen ura ja hän haki vuonna 1916 dosentiksi, mutta veti anomuksensa pian pois saatuaan varsin kriittiset arviot siihenastisesta tuotannostaan. Siitä huolimatta Relander oli 1910-luvulla yksi maamme johtavista maataloustieteilijöistä.

Akateemiselle uralle osunut takaisku ratkaisi Relanderin tulevaisuuden. Hän päätti panostaa politiikkaan, jonka saralla hän oli jo tiedeauransa ohessa vaikuttanutkin maalaisliiton yhdeksi johtohahmoksi Santeri Alkion ja Kyösti Kallion rinnalle kohonneena sekä puolueen kansanedustajana vuosina 1910-1913.

Levottomana vuonna 1917 Relander tuli jälleen valituksi eduskuntaan ja sisällissodan jälkeen vuonna 1918 käydyssä, vastikään itsenäistyneen Suomen valtiomuotokeskusteluissa hän oli puolueensa linjan mukaisesti kiivas tasavaltalainen. Vuoden 1919 eduskuntavaaleissa maalaisliitto saavutti suuren voiton, ja sen myötä Relander tuli valituksi eduskunnan ensimmäiseksi maalaisliittolaiseksi puhemieheksi. Hän hoiti tehtävänsä hyvin ja niin hänet valittiin puhemieheksi myös vuoden 1920 valtiopäiville. Uusi puhemieskausi samoin kuin Relanderin koko parlamentaarinen ura päättyivät kuitenkin pian, sillä hänet nimitettiin Viipurin läänin maaherraksi loppukevästä 1920.

Uusi maaherra oli oman maakunnan kasvattina ja leppoisana seuramiehenä mutta myös kiistatta pätevä poliittikona suosittu uudessa tehtävässä, ja Signestä tuli pidetty maaherrantalon emäntä. Lauri Kristian Relanderista oli tullut uhanalaiseksi koetun rajaläänin kuvernööri, ja sen mukaisiksi painottuivat myös hänen tehtävänsä. Normaalien maaherrantointien ohessa Relander joutui kiinnittämään runsaasti huomiota rajanvalvontakysymyksiin, joiden tiimoilta hänellä oli myös omia ehdotuksia. Maanpuolustushenkisenä rajaseudun ihmisenä Relander koki suojeluskuntaliikkeen itselleen erittäin läheiseksi, ja hänet valittiin Viipurin suojeluskun-

Presidentti Ståhlberg keskustelelee piirilääkäri N.J. Arppen kanssa Elisenvaaran asemalla v. 1921. Hänen seurassaan on Viipurin läänin maaherra Lauri Relander.
Kuva: Inga Weikkolaisen kokoelmat/Kurkijoki-museon arkisto

Tässä lehdessä

Kuva: Pjotr Skoblikov

Kurkijoen kirkko

seisoi keskellä kylää, kunnes tulipalo tuhosi sen 1991. Tuhottu kirkko on yhä kiinnostuksen ja muistelujen aihe kurkijokelaisille ja muillekin.

Kurkijoen kirkot ja niiden kohtalot ovat esillä Helsingissä järjestettävässä seminaarissa marraskuussa.

Seminaarissa tutustutaan myös venäläisen Pjotr Skoblikovin tekemään tietokoneanimaatioon kirkosta.

Seminaarista lisää .....sivulla **5**

Ilmielin valmiina palvelemaan, kun kutsuvi Isänmaa....

Lottakirjoituskilpailun voittaja Annikki Söderholm kirjoittaa pikkulotta-ajoistaan ja siirtymisestä isoihin lottiin alaikäisenä.

Elisenvaaran tuhopommituksen aikana lotta näki ja koki sellaista, mitä kenenkään ei toivoisi kokevan.

Voittajakirjoitus .....sivuilla **4-5**

Kolmannen polven matkakokemukset

Kurkijoelle matkataan usein kolmen sukupolven voimin. Perinne ja muistot siirtyvät seuraaville sukupolville. Maisemat ja talon paikat saavat oikeat kehukset aidoilla paikoilla.

Menneen ja nykyisen jäljillä s. **6-7**

Valokuvatalkoot museolla

keskiviikkona 12.10. klo 10-16
sekä 9.11. ja 30.11.

Tule tunnistamaan vanhoja valokuvia tai auttamaan niiden arkistoinnissa. Apuasi tarvitaan!

Talkoista lisää .....s. **9**

Toimitus on avoinna tiistaisin ja torstaisin klo 9-14.

Seuraavat lehdet ilmestyvät 21.10., 4.11. ja 18.11

Jatkuu sivulla 10

Kurkijoki-Säätiö on tukemisen arvoinen

Talous on tiukassa, kirjoittaa Karjala-lehti 29.9.2011 pääkirjoituksen otsikossa. Lehti käsittelee Karjalan Liiton vaikeaa taloustilannetta, minkä seurauksena liittokokous päätti nostaa jäsenmaksun seitsemästä kymmeneen euroon. Liittohan saa tukea myös yhteiskunnalta. Aatteellinen kansalaistoiminta on ainaisten taloushuolien kourissa.

Oma säätiömme voisi tehdä todella laajaa perinnyötä, jos maksaisimme jäsenmaksua saman määrän, minkä karjalaisseurojen jäseninä maksamme Karjalan Liitolle.

Me kurkijokelaiset ja jälkeläisemme olemme jo 70 vuotta saaneet nauttia lähes jäsenmaksuttomista eduista Kurkijoki-Säätiön siipien suojassa. Meille on tarjottu jokavuotiset pitäjäjuhlut pienellä sisäänpääsymaksulla, samoin museon suojissa perinteeseen tutustumisen. Varsin kohtuullisella korvauksella olemme saaneet vuosikymmenet lukea Kurkijokelainen-lehteä ja viime vuosina myös osallistua kohtuuhintaisille kotiseutumatkoiille. Me kurkijokelaiset olemme etuoikeutettua kansaa.

Kurkijoki-säätiön varallisuus on hyvin rajallista ja nämä etuoikeudet eivät ole itsestään selviä. Meidän kaikkien, jotka haluamme olla myötävaikuttamassa tavalla tai toisella kurkijokelaisen kulttuurin ja perinteen säilymiseen, on jatkossakin oltava aktiivisia.

Jälkeläiset on innostettava jatkamaan työtämme, lehden nyt hupenevaa tilaajakuntaa on kaikin keinoin lisättävä, museoon on hyvä kerätä ystävä- ja tuttavajoukkoa vierailuille. Kotiseutumatkoiille on hyvä viedä jälkipolvi ja kertoa heille Kurkijoen tarinaa, vaikka kurkijokelaisen ihmisen rakentama kulttuuri on lähes tuhatta. Maisema ja luonto on siellä kultakäkösen mailla puhuttelevaa, kaunista, rauhoittavaa, liikuttavaa.

Meillä useimmilla on matkassamme jonkin verran varallisuutta. Kaikilla ei ole rintaperillisiä, ja vaikka olisikin, varallisuuden pienimuotoinen tai isompikin lahjoitus, vaikkapa testamentin kautta, olisi ainutkertaista perinnetoimintaa. Säätiön suojaan voisi suku perustaa oman rahaston, jonka tuottoja voisi käyttää yhteisen kurkijokelaisen tai vaikkapa kyläkulttuurin perinteen vaalimiseen.

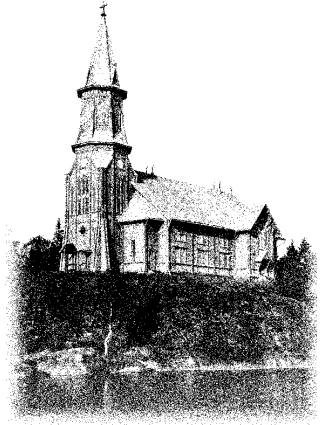
Vetoa teihin jokaiseen lukijaan. Miettikää asiaa ja tarttuka toimeen. Säätiö auttaa, jos on tarvetta. Jokainen euro on arvokas tässä yhteisessä projektissa.

Hyvää syksyn jatkoa ja terveyttä!

Pertti Hartikka
Varainhoitotoimikunnan pj.

Hartaus sunnuntaille
9.10.2011

Kaksi elämää

”Jos olisit ollut täällä, hän ei olisi kuollut.” Tällaisen lauseen saattaa kuulla sairaanhoitaja, ambulanssin kuljettaja tai lääkäri. Ammattiauttajaan luotetaan ja usein häneltä odotetaan yli-inhimillisiä kykyjä estää tai ainakin siirtää väistämätöntä – kuolemaa. Hätäntynyt omainen saattaa osoittaa ammattilaiselle myös moitteen sanan ja syytöksen. ”Koska et ollut paikalla, hän kuoli!”

Aikamme eräs tabuista, siis asioista joista ei puhuta, on aivan varmasti kuolema. Siirtämällä sen pois silmistämme sairaaloihin, olemme siinä määrin kadottaneet luonnollisen yhteyden kuolemaan, ettemme osaa puhua siitä emmekä kohdata sitä. Saattohoito on oikeasuuntainen yritys palata normaaliin. Yhtä lailla kuin elämän alku, myös sen päätös pitäisi olla luonnollinen osa ihmisen kokemusmaailmaa.

Torjuessamme kuoleman annamme paljon arvoa elämän pituudelle. Vanhuksen poismeno on ikään kuin oikeampi kuin nuoren kuolema. Näin on ainakin elämäkaariajattelun mukaisesti. Elämään kuuluu luonnollisena osana lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Jos tämä kaari katkeaa väärässä kohdassa, emme ymmärrä emmekä hyväksy tilannetta.

Mutta eikö oikeampi tapa ajatella elämää olisi kysyä päiviemme sisältöjä ja merkityksiä? Tällä en tarkoita elämämallina itsekeskeisyyttä, itsekkyyttä tai nautinnonhalua. Päinvastoin, kääntäen: mitä enemmän ajattelemme muita kuin itseämme, sen enemmän sisältöä ja merkityksellisyyttä elämässämme on. En ole vuosienkaan pohtimisen jälkeen löytänyt parempaa sanaa tähän kuin palveleminen.

Palvelemisen elämänsenteessä toteutuu syvimmitään kristillinen tapa ja asenne lähestyä elämän lahjaa, meille annettuja päiviä ja vuosia. Äärimmilleen vietyä palvelu voi tarkoittaa Jeesuksen esimerkin mukaisesti jopa itsensä uhraavaa elämää.

Eikä sisältöä ja merkityksiä täynnä oleva elämä koskaan lopu kesken, sillä se saa täyttymyksensä päivittäin. Edes elämän päätyminen ei ole mikään uhka, sillä kuolema näyttäytyy porttina ikuisen elämään, täydelliseen yhteyteen Jumalan kanssa. Näillä molemmilla tavoilla Jeesus antaa meille elämän. Ensimmäisen ajalliseen elämään ja sitten uuden elämän tämän elämän päätyttyä.

Juha Lassila

Juha Lassila toimii Aalto-yliopiston
Otaniemen kampuspappina.

Muistettavaa

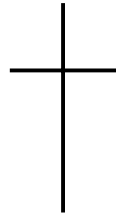
Vampulan Karjalaiset ry Tupailla Mirja Uotilassa su 9.10 klo 18. Tervetuloa!

Loimaan Seudun Karjalaseuran teatterimatka Tampereen Työväenteatteriin katsomaan ”Eila, Rampe ja huonot geenit” 17.11. klo 19.00. Sitovat ilmoittautumiset 16.10. mennessä Maija Levonpäälle p. 040-5824983.

Ilmoita tapahtumat Muistettavaa-palstalla ilmaiseksi!

PUHELINNUMEROMME OVAT MUUTTUNEET:
Lankapuhelin on jäänyt pois käytöstä. Palvelemme numerossa
050-5213336.
SÄHKÖPOSTIOSOITTEEMME MUUTTUIVAT 1.7.:
uusi osoite:
toimitus@kurkijoki.fi

Kuolleita

Rakkaamme
Meeri Tellervo LAITINEN

os. Lankinen
* 15.6.1936 Kurkijoki
† 3.9.2011 Vantaa
Rakkaudella kaivatun
Matti
Juhani perheineen
Kirsi perheineen
sukulaiset ja ystävät

Hetken yön hiljaisen tuli luoksesi rauha ikuinen.
Ei kauniimmin täältä lähteä vois kuin unessa nukkua hiljaa pois.

Siunaus toimitettu. Kiitos osanotosta.

Nimi-päivät

viikko 40
8 la Hilja
9 su Ilona

viikko 41
10 ma Aleksis Kiven päivä, suomalaisen kirjallisuuden päivä, Aleksis, Aleksis
11 ti Otso, Ohto
12 ke Aarre, Aarto
13 to Taina, Tanja, Taija
14 pe Elsa, Else, Elsi
15 la Helvi, Heta
16 su Sirkka, Sirkku

viikko 42
17 ma Saana, Saini
18 ti Satu, Säde, Luukas
19 ke Uljas
20 to Kauno, Kasper, Jasper, Jesper

Kaipuu saa näkyä

**KAIKKI KIVITYÖT
PALVELEMME
Ma - Pe 9 - 17**

**LOIMAAN KIVI
KIVICENTER**
Palininkatu 2, Loimaa
Puh 0207 909 263

Onnittelut

**90 vuotta
Sylvia Sikiö**
os. Viinanen
Syntynyt Hiitolassa
29.9.1921.

Syntymäpäivää vietettiin lähipiirissä.

Haapasen Hautaustoimisto

**TÄYDELLINEN HAUTAUSPALVELU
Puh. 762 2700 ja 762 2857**

Heimolinnankatu 16, 32200 Loimaa
Liikeajan jälkeen Reunanen puh. 762 2700
Matkap. 0500 531 814, 050 561 0547

Osanottoon Kurkijoki- adressi

4 erilaista: kirkko, vanha maisemakuva, värillinen maisemakuva, kulleroita

Hinta: 8 € saatavissa toimituksesta

Kurkijokelainen

Kustantaja ja julkaisija: KURKIJOKI-SÄÄTIÖ
www.kurkijoki.fi

Toimitusneuvosto: Jaakko Taitonen (pj.), Raija Laaksonen, Marjallisa Laine, Lauri Pölkki, Antti Sahla ja Marja Leena Virtanen
Päätoimittaja: Helena Sulavuori
ja toimittajina kaikki Kurkijokelaisen ystävät

Toimitus: Koulukuja 7, 32200 Loimaa
Avoimena: Tiistaisin ja torstaisin klo 9–14
puh. 050-521 3336, toimitus@kurkijoki.fi

Lakon tai muun ylivoimaisen esteen takia ilmestymättä jääneistä numeroista ei suoriteta korvausta. Toimitus pidättää oikeuden muokata ja lyhentää lähetettyjä aineistoja. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisemisesta sattuneesta virheestä rajoittuu enimmäkseen ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

ILMOITUSHINNAT:

4-väri ..... 70 senttiä/mm + alv 23 %
Mustavalko ..... 50 senttiä/mm + alv 23 %

Säännöllisistä ja jatkuvista ilmoituksista huomattava alennus. Väri-ilmoitukset sopimuksen mukaan. Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti ei vastaa. Ilmoitusaineistojen jättöaika: keskiviikko klo 12 mennessä.

Lehti ilmestyy pääasiassa joka toinen perjantai. Painosmäärä 2000 kpl.

TILAUSHINNAT:

vuosi ..... 39 euroa
6 kk ..... 23 euroa
Pohjoismaat ..... 44 euroa
Muualle ..... 52 euroa
Tilinumero: LSOP 523900-4897

Y-tunnus 0204020-9
Sivunvalmistus:
Etusivupaja, Loimaa
Paino: Satakunnan
Painotuote Oy, Kokemäki
ISSN 0782-5668

Sanan Voimaa

7.10. Sinä, Herra, olet hyvä, sinä annat anteeksi, runsain mitoin sinä jaat armoasi kaikille, jotka sinua avuksi huutavat. Ps. 86:5

8.10. Herra, armahda minua! Kaiken päivää huudan sinua avukseni. Minä ylennän sydämeni sinun puoleesi. Täytä palvelijasi ilolla! Ps. 86:3-4

9.10. Jeesus sanoo: "Minä olen ylösnousemus ja elämä. Joka uskoo minuun, saa elää, vaikka kuoleekin, eikä yksikään, joka elää ja uskoo minuun, ikänä kuole." Joh. 11:25-26 Virsi 249:4 Hän, Ylösnoussut, itse on ylösnousemus, hän elämä on meille ja tiemme valkeus. Ken hänen omanansa pois täältä kutsutaan, se elää kuoltuansa, ei kuole milloinkaan.

10.10. Sinä pelastit minut kuolemasta, et antanut jalkani astua harhaan. Ps. 56:14

11.10. Sitten, kun minun nahkani on riekaleina ja lihani on riistetty irti, minä saan nähdä Jumalan, saan katsella häntä omin silmin, ja silmäni näkevät: hän ei ole minulle outo! Job 19:26-27

12.10. Me kannamme aina ruumiissamme Jeesuksen kuolemaa, jotta myös Jeesuksen elämä tulisi meidän ruumiissamme näkyviin. 2 Kor. 4:10

13.10. Ahdingossani minä kutsun Herraa avuksi, ja hän vastaa minulle. Tuonelan kohdusta minä huudan apua, ja sinä, Herra, kuulet ääneni. Joona 2:3

14.10. Herra, minun Jumalani, sinua minä kiitän koko sydämestäni, iäti minä kunnioitan nimeäsi. Sinun hyvytesi on suuri, sinä nostit minut tuonelan syvyyksistä. Ps. 86:12-13

15.10. Herra, neuvo minulle tiesi, että noudattaisin sinun totuuttasi. Paina sydämeeni syvälle pyhä pelko nimeäsi kohtaan. Ps. 86:11

16.10. Kukaan ei siis saa tuomita teitä siitä, mitä syötte tai juotte tai miten noudatatte juhla-aikoja ja uudenkuun ja sapatin päiviä. Ne ovat vain sen varjoa, mikä on tulossa. Kol. 2:16-17 Virsi 315:1 Valvoa mun, Jeesus, anna aina ristis juurella ja niin joka päivällä kuolla synneistäni kaikista. Suo myös kuolla maailmasta, kuolla itsestäni, että kaiken elämäni sinulle vain eläisin.

17.10. Sinun sanasi on lamppu, joka valaisee askeleeni, se on valo minun matkallani. Ps. 119:105

18.10. Vie pois minun luotani virsiesi pauhu! En halua kuulla sinun harpujusi helinää. Mutta oikeus virratkoon kuin vesi ja vanhurskaus kuin ehtymätön puro. Aam. 5:23-24

19.10. Omatekoista hurskautta, nöyryyden harjoitusta ja ruumiin kurittamista vaativat käskyt tosin näyttävät viisailta, mutta todellisuudessa ne ovat arvottomia ja tyydyttävät vain ihmisen ylpeyttä. Kol. 2:23

20.10. Kiittäkää Herraa! Hän on hyvä. Iäti kestätä hänen armonsa. Ps. 136:1

Kokouksia

Loimaan Seudun Karjalaseura ry SYYSKOKOUS

pidetään keskiviikkona 26.10.2011 klo 19.00
Kurkijokelaisen toimituksessa, Koulukuja 7, Loimaa.
Esillä sääntömääräiset asiat.

Tervetuloa

Hallitus

60 Kurkijokelainen VUOTTA SITTEN...

Kurjen pokosta

Kirjoittanut kirkkoherra Toivo Immonen

C. KIRKOLLISET RAKENNUKSET

1. Kirkot

Kirkko oli vanha. Sen oli kamariherra Mikael Woronzow rakennuttanut 1700-luvun keskivaiheilla omilla varoillaan.

Kenraali Semen Woronzow korjautti sen perinpohjin 1800-luvun alussa. Vielä myöhemmin sen rappuset uusittiin ja katto tervattiin. Tämä kirkko ei ollut niin suuri kuin nykyinen, arkkitehti F. Sjöström'in piirustusten mukaan vv. 1878-80

rakennettu kirkko.

Siitä kirkosta emme paljon tiedä, mutta vanhojen kurkijokelaisien kertoman mukaan se oli ristikirkko, jossa oli kaksi parveketta. Penkit olivat tarkoin jaettu kyläkuntien kesken. Tervulaisten penkki oli seitsemäs vasemmalta. Urkuja ei ollut. Maantien puolelta suojasi kirkkoa kiviaita. Tuli tuhosi kirkon perinpohjin.

....

Kurkijokelainen N:o 38 –
1951, lokakuun 6. päivänä.

Lukijoilta

Kurkijoen historian kirjat

Miun on pitänyt kirjoittaa vetoavasti kaikille Kurkijokelaisille. Jos Teillä on ylimääräisiä Kurkijoen historian kirjoja, niin toimittakaa ne lähimpään kirjastoon kuntalaisten luettaviksi.

Äitini ja isäni kuoltua vein kirjat Imatran kirjastoon. Huomasin niiden olevan jatkuvasti lainassa.

Pertti Veikkolainen
Imatra

Haluatko Kurkijokelaisen keinutuolin?

- Ostimme Taipalsaarelta, Lappeenrannan pohjoispuolelta 1850 rakennetun talon. Siivotessamme halkokuuria sieltä löytyi keinutuoli, jonka pohjassa luki: Kurkijoen Marttayhdistys. Lienee siirtolaisten taloon tuoma, kirjoittaa Osmo Laine ja toivoo löytävänsä keinutuolille uuden kodin.

Keinutuoli ei ole enää priimakunnossa, sitä on joskus korjailtakin ja osia puuttuu, mutta entisöintitaitoinen saisi siitä korjattua kurkijokelaisen keinun.

Keinu näyttää samalta kuin www.kurkijoki.fi -sivustolta löytyvä Marttojen kutomakurssit v. 1938 Huutomäen Sikiöllä -kuvassa vasemmalla. Kuurista löytyi myös tuoli - ilman jalkoja -joka muistuttaa Lopotin Marttala - kuvassa olevia tuoleja.

JOS OLET KIINNOSTUNUT KURKIJOKELAISISTA TUOLEISTA, OTA YHTEYTTÄ Osmo Laine, 050-5547066

Perheutisia

Viimeiset Onks tietoo kysymykset ja vastaukset

Melkein 20 vuotta Onks tietoo-palsta on askarruttanut kysymyksillään lukijoitamme. Ensimmäinen julkaistiin vuoden 1994 alussa ja nyt on viimeisen vuoro. Viimeisenä julkaisemme ensimmäisen kysymyspatterin ja myös vastaukset ovat v. 1994 mukaisia. Jotakin on voinut vuosien saatossa jo muuttua.

Palstan on koonnut loimaalainen Pauli Sinkkonen, joka on tehnyt elämäntyönsä maanviljelijänä. Hän kertoo keränneensä kysymykset eri lähteistä ja muokanneensa niitä Kurkijokelaiseen sopiviksi. Vieläkin hänellä on kysymysaihoita laatikossa, mutta nyt saavat toiset jatkaa, toteaa yli 80-vuotias Sinkkonen.

- Kysymykset ovat jääneet minulla veriin. Niitä ei saa valmiina, ne on etsittävä ja valittava. Pitkän aikaa tein 20 kysymystä joka viikko, sitten se pudotettiin 10:een, koska 20:n kokoaminen viikoittain oli aikamoinen urakka, hän muistelee.

Jossain Kurkijokelaisen

Kirjoituskone kylpee syyspäivän auringossa. Tämän kirjoituspöydän ääressä Pauli Sinkkonen on viettänyt monituisia tunteja. Seinällä Kurkijoen kirkko talviasussa.

uudistamisvaiheessa Onks tietoo-palsta jätettiin pois. - Lukijoilta tuli heti palautetta, että sitä ei saa poistaa. Se palaute antoi kimmoketta jatkaa, kertoo Pauli Sinkkonen istuessaan työpöytänsä vieressä. Työpöydällä on muovilla suojattuna sähkökirjoituskone, jolla kaikki palstat on naputeltu. Nyt kirjoituskoneen on aika le-

vätä.

Onks tietoo-palstan lisäksi Pauli Sinkkonen on vuosien varrella kirjoittanut lehtemme monenlaisia muistoja karjalanpiirakoiden tekemisestä sotamuistoihin.

Kiitokset
Pauli Sinkkoselle!

HS

Masinistipäivien vekotin on tunnistettu!

Aiemmat arvailut liittyivät tupakan ympärille. Sitä arveltiin sätkäntekolaitteeksi tai tupakan lehtien "man keliksi".

Tarkka tieto tuli Pöytyältä. Vilho Lajunen soitti ja kertoi isällään olleen juuri samanlaisen partakoneen terien teroittajan.

- Siinä on pieni epäkesko, joka liikuttaa terää kahta puolta vasten teloja teroittaen sen. En löytänyt enää isäni teroittajaa, Lajunen kertoo ja muistelee että teroituksen yhteydessä teloihin laitettiin jotakin tahnaa.

Oletettavasti teroittaja ei ollut kovin yleinen kapinen kotitalouksissa.

Timanttihäitä viettivät
Maija ja Onni Poskiparta
perheensä kanssa 21.8.2011.

Kauniina nauhana vuosien päivät
helmenä jokainen muistoksi jäivät.
Elämän päivien ketju on kallis
niistä ei yhden ees` kadota sallis.

Lottakirjoituskilpailun tulokset julkistettiin Pitäjähallissa elokuussa. Palkinnot jaettiin kahdessa sarjassa: Kirjoituskilpailu ja Kuvakertomuskilpailu.

Viime lehdessä julkaisimme Kuvakertomuskilpailun voittajan. Tässä lehdessä julkaisemme Annikki Söderholmin Kirjoituskilpailun voittajakirjoituksen.

Tuomaristo kommentoi kirjoitusta seuraavasti: *Pikkulotan elämäkerta, hyvin henkilökohtainen. Helppolukuista nasevaa tekstiä. Kirjoitus valaisee hyvin pikkulottien ja lottien toimintaa ja tehtäviä, kirjoitusta elävöittävät yksittäiset pikku tarinat ja laulu- ja runositaatit. Elisenvaaran pommitus korostuu kirjoituksessa – ehkä hivenen liikaakin. Kyseessä on kuitenkin elämällikäs selviytymistarina.*

Pikkulotan merkissä oleva heraldinen ruusu symboloi urheutta, rohkeutta ja voittoa.

Pikkulotan jäsenkortti:

”Ilomielin valmiina palvelemaan, kun kutsuvi Isänmaa...”

Vuonna 1936 olimme naapurin tyttöjen kanssa ulkona. Eräs tuttava kehotti meitä: ”Menkääpä tytöt Pikkulotta-kerhoon.”

Lokakuussa liityimme Pikkulottiin: Miikkulaisen Aili, Valtosen Helmi ja minä. Olimme kymmenvuotiaita. Kerhoilloissa oli kivaa, leikkittiin, laulettiin, askarreltiin jotain pientä ja juotiin teetä. Koskaan meille ei kerrottu tai luennoitu mitään isänmaallisia asioita. Oli vain mukavaa yhdessä-oloa.

Pikkulotilla oli omalaulu:

*Minä olen pikkulotta,
lottalapsonen.
Isänmaa on mulle rakas
vaik on vähäinen.*

*On sen kansa, se on aina
minun kansani.
Minä toimin pienin voimin
synnyinmaalleni.*

Sodan enteilyä

Kesällä 1939 elämä muuttui ahdistavaksi. Puhuttiin sodan alkamisesta: ”Hirveää on, kun tankit ja hyökkäysvaunut tulevat ja ajavat puiden, pensaiden, aitojen ja kivien yli, niille ei mahda mitään. Lentokoneet pommittavat ja karkuun ei pääse.”

Sitten se alkoi, sota. Kaikkine kauheuksineen. Elisenvaaraa pommitettiin talvisodan aikana 38 kertaa. Kolmen kuukauden kulutta

solmittiin rauha, 13.3.1940. Karjala pakkoluovutettiin Neuvostoliitolle. Karjalaiset joutuivat lähtemään. Tavarajunissa matkustettiin. Lotat jakoivat asemilla kauravelliä siirtolaisille.

Jatkosota

Jatkosota syttyi kesäkuussa 1941 ja Suomen sotilaat lähtivät valloittamaan takaisin menetettyä Karjalaa. Suomalaiset etenivät menestyksekkäästi ja sitä mukaa kun alueita vallattiin takaisin, tuli karjalaisille kova into päästä takaisin kotiin.

Lotat siivosivat etukäteen karjalaisten koteja, joita oli vielä pysytyssä. Kaikilla ei kotia ollut, oli jälleenrakentamisen aika.

Meille oli jäänyt vain saunarakennus, jonka isä muutti asunnoksi. Hän teki lisähuoneen, vaihtoi kiukaan sijalle hellan, sängyksi kerrossängyt ja hyvä tuli. Ei ollut valittamista, oltiinhan kotona.

Isoissa lotissa

Istuin Poutasen Helvin vieressä, kun anoimme isoihin lottiin. Helvi halusi lääkin-täjaostoon ja minä toimisto- ja viestintäjaostoon. Lottalupausta ei tehty, koska olimme alaikäisiä.

Vuonna 1943 syksyllä rakennettiin Elisenvaaran asematalon viereen lottakanttiini. Sellainen parakki

vain. Pääsin sinne töihin. Työ oli tavallista asemaravintolan työtä. Aluksi meitä oli kolme lottaa ja emäntä.

Keväällä 1944 huhti-, touko- ja kesäkuussa kulki tiheään sotilaskuljetusjunia. Eräs kapteeni kysyi minulta: ”Tiedätekö, mistä tämä juna tulee?” – Itä-Karjalasta, vastasin. ”Ja mihin se on menossa?” – Kannaksen rintamalle, vastasin. Kun kerroin työille tästä, he sanoivat etten olisi saanut kertoa, koska mies on voinut olla vakooja. Tällaista-kin sai pelätä siihen aikaan.

Kentäsairaala vaikeassa paikassa

Kesäkuun 9. päivänä alkoi suurhyökkäys Kannaksella. Venäläiset hyökkäsivät kaikin asevoimin Valkeasaaren kohdalta.

Vanhin sisareni Inkeri oli Valkjärven kentäsairaalassa lottana. Hän teki töitä lääkärin avustajana. Hän on kertonut, että haavoittuneita tuli päivittäin jatkuvasti. Eivät he tieneet missä linjat kulkivat. Vain sotilaiden raporteista huomasin, että kylä kylältä etulinjat lähestyivät. Suomalaiset perääntyivät. Sisko kertoi, ettei ruoka enää maistunut, kun veren maku ja haju tuntui suussa. He ehtivät nukkumaan vain muutaman tunnin vuorotellen kellarin patjoilla.

Sotilaita tuli linjoilta ja he ihmettelivät, että vieläkö

kentäsairaala pystyi toimimaan. Lotat pelkäsivät, ettei heitä haettaisi pois sen kaiken kaaoksen keskeltä. Kun venäläiset hyökkäsivät lännen puolelta kohti Viipuria ja itäpuolelta kohti Ayräpäättä ja Vuosalmea, kentäsairaala potilaineen jäi niiden väliin. Vasta 18.6. heidät haettiin pois. Kahden päivän päästä venäläiset olivat jo Viipurissa.

Elisenvaaran tuhopommitus 20.6.1944

Asema-alue oli täysi. Sotilasjuna menossa Kannaksen rintamalle, evakkojuna Räisälästä ja muita matkustajajunia menossa sotaa pakoon.

Yhtäkkiä Elisenvaaran yllä oli pommikoneita ja tuhoisa suurpommitus alkoi. Ilmahälytys ilmoitti vaarasta vasta kun koneet olivat jo päällä. Noin 22 koneen laivueissa ne pommittivat. Kolme kertaa 5-7 minuutin väliajoin. Kaaos oli hirveä. Junavaunuja oli sikin sokin pitkin asemalaitureita, vääntyneitä ratakiskoja, kuolleita, silpoutuneita ihmisiä siellä täällä.

Oma työpaikkani, lottakanttiini radan varressa oli aivan kasassa. Serkkuni etsi siskoaan, joka oli työssä asemaravintolassa. Kun siskoa ei löytynyt kuolleiden joukosta, hän pyysi, että lähtisimme ensiapuasemalle. Ensiapuusema oli täynnä

haavoittuneita. Kun huoneisiin ei enää sopinut, haavoittuneita sijoitettiin ulos nurmikolle vierieen.

Jäin sinne, ajattelin, että minusta olisi siellä apua. En pystynyt sitomaan haavoja vaan kannoin vettä janoisille. Kuljin ja mietin, mitä voisin tehdä. Katselin, kun kanttiinin emäntä Edla Taskinen ja sairaanhoitaja sitoivat sotilasta. Hänen kasvonsa oli ruudin savusta mustana. Toinen jalka oli poikki ja toinen näytti ehjältä. Kun emäntä nosti jalkaa, se putosi hervottomana ja häneltä pääsi sanat: ”Ai, se onkin poikki.” Mies kysyi, miten on toisen jalan laita. Edla vaikenin vähän aikaa ja vastasi: ”Ei sillä mitään...” Myöhemmin hän kertoi, ettei millään voinut kertoa totuutta.

Pihamaalla tepasteli pieni poika väistellen makaavia ihmisiä. Hän oli vähän toisella vuodella. Hänen kaulassaan oli lappu, jossa luki: ”Tunteeko kukaan? Sotilas ottanut hänet kuolleelta äidiltä.”

Muuten, äiti ei ollutkaan kuollut, hänet vietiin Savonlinnan sairaalaan. Hän oli ollut kolme päivää ta-

juttomana. Toimittaja Erkki Rahkola, joka kirjoitti kirjan Elisenvaaran pommituksesta, kertoi, että äiti ja poika tapasivat toisensa Savonlinnan sairaalassa.

Verisen lattian kuuraus

Kävelin edelleen ensiavun pihalla. Näin pienen tytön istuvat pahoin haavoittuneen äitinsä vierellä. Äidillä oli molemmat jalat poikki, ruhjeita rinnassa ja toinen silmä poskella. Istuin heidän viereensä. Jotain sanoakseni kysyin työltä, onko sinulla siskoja tai veljiä täällä? Äiti kuuli sen ja vastasi hiljaa. ”Oli kaksi, toinen oli seitsemän ja toinen kahdeksanvuotias. Tämä tyttö on yhdeksänvuotias...”, samalla äiti menetti tajuntansa. ”Missä sinun isäsi on?”, kysyin. – Isä kaatui sodassa, tyttö vastasi. Huomasin äidin alkavan hengittää raskaasti ja arvasin lopun olevan lähellä. Juoksin sairaanhoitajan luo ja kerroin asian. Hän tuli, kokeili pulssia ja laittoi liinan kasvoille. Hän halasi tyttöä sanoen, että nyt on äiti mennyt pois.

Kun kaikki haavoittuneet

Lopotin pikkulottia jatkosodan ajan 1943, ohja. Aune Veijalainen oik. Kuva: Aune Veijalaisen kok./Kurkijokimuseon arkisto.

”Vaikka me näytämmekin leikkivän, Isänmaan hyväksi sen teemme...” Kuva: Helmi Halonen, Teuva/Kurkijokimuseon arkisto.

oli viety pois, mietin oliko minusta ollut tarpeeksi apua.

Menin sisälle poliklinikalle ja sanoin naisille., että jos pesisin lattian. Lattia oli paksulta veressä ja se oli kuin liimaan jalkojen alla. Otin ämpäriin vettä ja lattiarievun. Ensimmäisen keran, kun huuhtelin riepua, vesi tuli veriseksi. Vettä ei voinut kokoa ajan vaihtaa. Minulle tuli paha olo, mutta tein työn loppuun. Kun menin illalla kotiin, äiti kysyi olenko syönyt? –Ruokaa on, ota ja syö. Sanoin, ettei ole nälkä, minulla on paha olo.

En kertonut vanhemmille siitä, mitä olin nähnyt. Ani harvoille olen kertonut, että pesin poliklinikan verisen lattian.

Heinäkuun alussa emäntälotta kävi meillä kysymässä minua. Hän pyysi minua tuleman Käkisalmeen. Hän lupasi äidilleni pitää minusta huolta. Minä menin, vaikka alaikäisiä ei sinne olisi saanut mennä.

Sodan loputtua

Olin Käkisalmissa rauhan solmimiseen asti. Syyskuun 20. päivänä lähdimme kohti tuntematonta. Leppäkosken htk:ssa (henkilötäydennyskeskus) sain komennuksen talvisodan muistomerkki- ja mitalitoimistoon Leppävaaraan, josta se siirrettiin vuoden 1944-45 vaihteessa Mikkelisiin muiden toimistojen yhteyteen.

Lottatoiminnan lopetus

Lotta Svärd- järjestö lakautettiin 23.11.1944. Lottia toimi kaikkiaan ainakin toistasataatuhatta sodan aikana erilaisissa tehtävissä.

Lotat auttoivat Itä-Karjalassa sota-aikana. He muonittivat ja kuljettivat hevosilla ruokaa pojille, olivat kenttä- ja sotasairaaloissa apuna ja toimivat hevosen hoitajina. Lotat kirjoittivat poikien puolesta kirjeitä kotiväelle. Kaikkein raskaita oli kuolleitten sotilaitten peseminen ja hoitaminen arkkuun. Melkein tyhjän arkun päälle kirjoitettiin lappu: ”Ei saa avata.”

Lottavuosista on jäänyt mieleen ihmiskohtaloita, joita olen miettinyt vuosien varrella. Suureksi ilokseni olen saanut tietoa joidenkin elämästä.

Tätä kirjoittaessani muistuu mieleen lotta-aika Karjalassa ja Ilmari Pimiän runo:

*Voi miten rakkaat,
voi miten armaat,
oli ne Karjalan kultaiset
kunnaat!*

*Voi miten raskaat,
voi miten harmaat,
ovat ne Karjalan maksamat
lumnaat.*

*Nimimerkki ”Orvokki”
Annikki Söderholm, Lahti*

Otsikointi ja väliotsikointi toimituksen.

Elämää kiven alla ja päällä

Marketta-vauva kuolee. Evakkoon lähtökäsky on tullut. Kuollut vauva jää kapaloituna aittaan, perhe lähtee evakkoon. Isä hoitaa lapsukaisen hautaan – sankarihautaan sotilaan viereen.

Mutta Marketan tarina ei lopukaan tähän, hän seuraa perheen elämää haudan takaa. Syntyy Toinen, jolle annetaan hänen nimensä. Toinen kuuntelee tarkasti, kerää tiedon sirpaleita asioista, joista ei puhuta. Opittuaan kirjoittamaan Toinen piilottaa kuolleelle pikkusiskolle kirjeitä kiven alle ja kertoo hänelle salaisuuksiaan.

”Kuulepas et sinä mikään sankari ole. Kuolit ja ensimmäinen sota loppui, mutta et sinä sitä lopettanut. Riikka sanoi ennen toista sotaa sinut kaivettiin pois sankarihaudasta ja vietiin uuteen paikkaan rinteeseen, se on kaunis ja vihreä. Kivi laitettiin päälle, pysyt paikallaan siellä. Olinko minä ennen sinä ja meinaatko että voi tulla toiseksi tai toisinpäin. Minä kumminkin menen kohta ulos juoksemaan siihen ei ole sanomista. Eikä sinun äidilläsi Siviällä.”

Romaani on Toisen kasvukertomus naiseksi muuttuvassa maailmassa, jossa sota heittelee perhettä paikasta toiseen.

Kirja on voimakkaiden naisten kertomus, vaikka Toinen ei itseään siksi tunnistaakaan. Muina päähenkilöinä ovat Siviä-äiti, Mar, Siviän äiti. Romaanin edetessä heidän elämästään paljastuu salaisuuksia. Salaisuuksia, joista osa salaisuuksiksi jääkin.

Marja Leena Virtasen toinen romaani ”Kirjeitä kiven alle” on taatusti erilainen evakkokertomus. Realistinen, ihmishahmot ovat inhimillisiä jopa raadollisine ominaisuuksineen. Teksti on napakkaa, murrettua on käytetty oivallisesti tehosteena. ”Supisuomalainen tarina kaivautuu maagisen realismin juurille eikä hevin hellitä lukijansa mielestä,” lukee Tammen julkaiseman kirjan takakannessa.

- Kirjoittaessani ihmiset lähtivät kokemaan ja elämään omaa elämäänsä, loimaalainen kirjailija Marja Leena Virtanen kertoo.

- Kiinnitin romaanin vanhaan taustaan, en ajatellut paikkoja ja kartoja, mutta kun koko lapsuuden ajan kuulin vanhempien ihmisten kertomuksia, ne jäivät elämään minuun, Marja Leena toteaa.

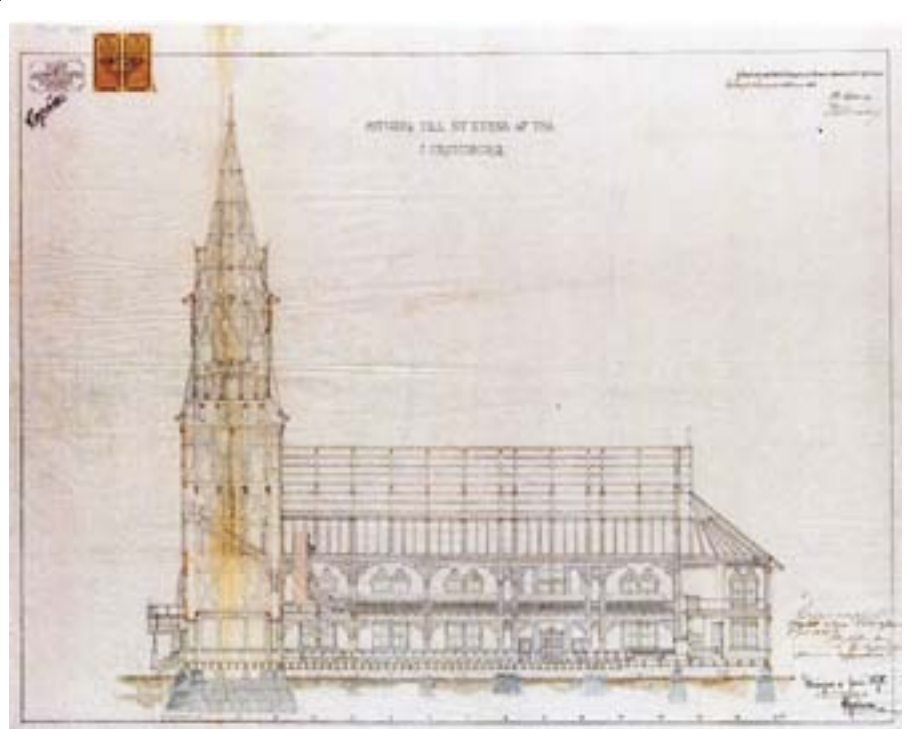
- Tausta on omaa, mutta henkilöt mielikuvitusta, kertoo Marja Leena, jonka pikkusisko kuoli Talvisodan viimeisenä päivänä Kurkijoella.

Kurkijokea tunteville paikka elää romaanissa, vaikka paikkojen nimiä ei mainitakaan.

”Elämää kiven alla” on lukukokemus, jossa yllättävä tarina kuljettaa lukijaa. Marja Leena Virtasen kieli on kaunisteleamatonta, suoraa, joskus voisi luulla, että jopa miehen kynästä lähtenyt.

*Virtanen Marja Leena
Kirjeitä kiven alle
Tammi
Ovh: 31,10 €*

Helena Sulavuori

Ritning till ny kyrka af trä i Kronoborg, F.A. Sjöström 1875.

KURKIJOEN KIRKOT JA NIIDEN KOHTALOT

lauantaina 22.10.2011

Kutsumme teidät lämpimimminkin Kurkijoen kirkonkylän luterilaista kirkkoa ja ortodoksista kirkkoa käsittelevään seminaariin. Kirkot ovat sotien jälkeen tuhoutuneet, mutta niiden tutkimus on jatkunut. Kirkonkylä puolestaan on luovutetun Kajalan parhaiten säilynyt suomalainen kirkonkylä. Järjestämme seminaarin tukeaksemme ja tuodaksemme esiin tämän rakennusperinnön tutkimusta.

- 13.00 Kurkijoki-Säätiön hallituksen puheenjohtaja **Lauri Laukkanen:** *Avaussanat*
- 13.10 Arkkitehti **Netta Böök:** *Kurkijoen kirkonkylän arkkitehtuurista.*
- 13.30 Maalarimestari **Aslak Sarre:** *Kurkijoen luterilaisen kirkon rakentaminen.*
- 14.00 Taidehistorioitsija **Hanna Kemppi:** *Tuurulan seurakunta ja kansallinen kirkkoarkkitehtuuri. Näkökulmia Kurkijoen ortodoksiseen kirkkoon.*
- 14.45 Kahvi- ja teetauko
- 15.15 3D-suunnittelija ja –animaattori **Pjotr Skoblikov, Pietari:** *Kuvasarja Kurkijoen kirkosta ympäristöineen ja tietokoneanimaatio kirkosta.*
- 15.40 **Netta Böök:** *Miten kuva- ja animaatioprojekti syntyi*
- 16.00 Loppukeskustelu

Tilaisuus pidetään Postimuseon Kuvertti-salissa, Asema-aukio 5 H, Helsinki. Postimuseo sijaitsee aivan päärautatieaseman vieressä.

Seminaariin on vapaa pääsy. Pyydämme kuitenkin ilmoittamaan osallistumisesta Kurkijoki-seuran puheenjohtajalle Sakari Karsilalle osoitteeseen sakkarsi@welho.com tai puhelimitse 0400 210 208.

Tervetuloa!

Kurkijoki-seura ry.

Kurkijoki-Säätiö

Marja Leena Virtasen toinen romaani vie lukijansa erilaiselle evakkomatalle ja toisenlaisin silmin katsottuun jälleenrakennusaikaan. Kuva: Tammi, Eva Persson

Menneen ja nykyisen jäljillä

- kolmannen polven ajatuksia matkasta Laatokan Karjalaan

Laatokka - Euroopan suurin järvi näytti voimansa. Myrsky nousi nopeasti ja horisontti musteni hetkessä.

Kolme polvea Aili Nevanperän (os. Turunen) äidin kotitalon pihapiirissä Kurkijoen Rummunsuon kylässä. Vasemmalta: Jorma Nevanperä, Aili Nevanperä, Kati Räsänen ja Kirsi Lounela.

Jänisjärvi, Kitelä, Kurkijoki, Elisenvaara... lapsuudesta lähtien olemme kuulleet Aili-mummon sekä hänen veljensä Veikon ja äitinsä Alinan puheissa kertomuksia Karjalasta. Mummolle muistot ja meille hänen kertomuksensa heräsivät henkiin, kun vierailimme Laatokan Karjalassa heinäkuussa 2011.

Niiralan rajan ylityksen jälkeiset kilometrit ja bussin ikkunasta aukeavat näymät ränsistyneine taloineen vastasivat käsityksiämme Venäjän luoteisesta rajaseudusta. Kuitenkin jo Jänisjärven rannalle saapuminen muutti ajatuksiamme. Tässä ne ovat – maisemat, joita Aili-mummo on Pohjanmaan lakeuksilla kaivannut. Järven takana kumpuilevat kukkulat, vehreys sekä lempeät

Jänisjärven aallot.

Lähimmäksi menneitä aikoja pääsimme erityisesti Jänisjärven aseman seudulla. Siellä oli helppo kuvitella mummo ja hänen Veikko-veljensä sekä heidän vanhempansa arjen askareiden keskelle.

Samantyyppinen tapahtumien läheisyyden kokemus syntyi Rummunsuon mummon ja ukon ja sittemmin enon maatilalla. Paikalta löytyi omenapuu, marja- ja ruusupensaita. Mummo tutki kellarin raunioita ja pohitti, että löytyikö sieltä vielä kolme osaa ja missä olikaan saunan kivijalka. Saimme aistia, että tuohon pihapiiriin liittyvät eri puolilla Laatokan Karjalaa asuneen asemamiehen tyttären erityisen rakkaat muistot. Isän työpaikat olivat kuljettaneet perhettä eri puolille Karjalaa, mutta molempien vanhempien syn-

nyinkunta Kurkijoki oli ollut keskeinen kiinnekohta.

Sota-ajan tapahtumat elävämmäksi

Historian ymmärtämisen kannalta merkittäviä kokemuksia olivat sota-ajan taistelutantereet panssariesteineen sekä sen konkreettisuutuminen, että monissa karjalaisten taloissa elävät edelleen sinne aikanaan Valko-Venäjältä tai Ukrainasta pakkosiirretyt ihmiset tai heidän jälkeläisensä.

Koskettavimpia paikkoja historiallisesti olivat Impilahdella sijaitseva sotamuseo- ja hautausmaahan Risti, Kurkijoen hautausmaa, Elisenvaaran asema sekä Kurkijoen keskusta kirkonraunioineen ja maatalouskouluineen. Hautausmaalla tuntui ihmeelliseltä löytää venäläisten hautaki-

Palasia matkapäiväkirjasta

Ma 11.7.

Ilmajoelta lähdimme klo 6.00. Jyväskylästä otimme matkalaisia klo 8.40. 13. Rajan ylitimme iltapäivällä Niiralasta. Matka jatkui kohti Jänisjärven (Pikku-Jänisjärvi) lomakylää järven koillisosaan. Illalla useampi pesi päivän rasitukset pois Jänisjärven aalloissa uiden. Ranta oli hieno hiekkaranta ja vesi mukavan lämmintä.

Ti 12.7.

Jänisjärven pohjoispäästä ajelimme etelämmäs kohti Jänisjärven asemaa. Siellä Aili-mummon isä Eino toimi vuosien ajan asemamiehenä. Aili-mummon kotitalo löytyi aseman läheisyydestä.

Matkalla saimme ihailla Laatokan pohjoisrannan kohteita maisemia saarineen, lahtineen ja korkeine rantoineen. Tien vieressä ohitimme myös komean vanhan ja hyväkuntoisena säilyneen kansallisromanttista tyyliä edustaneen huvilan. Kotitalo (paritalon toinen puoli) löytyi, sekä aitta ja leikkimökki. Talon asukkaat eivät valitettavasti olleet kotona, mutta soittivat jälkikäteen oppaalle kiitoksen kuistille jätetyistä Faze-

rin suklaista.

Asema on edelleen toiminnassa. Talon katsomisen jälkeen kävimme Jänisjärven eteläpään rannassa katsomassa Aili-mummon isän kalarantaa, kalastusmökkinäkin oli vielä pystyssä.

Jänisjärvellä Aili-mummo oli asunut 9-vuotiaaksi asti ennen kuin perhe muutti Kiteleen asemalle isän työn perässä.

Etsimme Kiteleen asemaa, siitä ei ollut jäljellä kuin perustuksia, ja niidenkin löytäminen oli vähän epävarmaa, joka tapauksessa aseman alue paikallistettiin. Tie asemalle oli metsittymässä ja paikalliset eivät enää tieneet alueella asemaa olleen. Viimeinen kilometri asemalle ei ollut autolla mentävissä kunnossa. Kiteleen asemalla Aili-mummo oli asunut kaksi vuotta ennen kuin perhe joutui pakenemaan pois talvisodan jaloista.

Tutustuimme lähellä Koirinojan asemaa sijaitsevaan Murheen Ristiin, vuonna 2000 valmistuneeseen sotamuseomerkkiin, jossa venäläinen ja suomalainen sureva äiti seisovat kasvat vastakkain kädet sivuille nostettuna muodosta-

en ristin. Risti on pystytetty 6 000 suomalaisen ja 35 000 venäläisen Laatokan Karjalassa kaatuneen sotilaan muistolle.

Kiteleen asemalta ajoimme Sortavalan kaupunkiin pizzalle vanhaan Seurahuoneeseen. Pizzeria oli siisti, kauniilla näkyillä Laatokalle ja pizzat olivat maukkaita. Muutoinkin Sortavala näytti olevan jaloillaan. Se selvästi hyötyy kasvaneesta turismista ja Valamon matkailusta. Sen sijaan aiemmin nähdyt kylät ja asemien seudut näyttivät olevan autioitumassa. Taloja ei juuri hoidettu ja peltoja ei viljelty. Mutta hienoja kasvimaita oli useiden talojen pihalla.

Sortavalasta ajoimme päällystettyä, mutta hyvin mutkaista ja mäkiä tietä useamman kymmenen kilometriä Lahdenpohjaan, jossa tutustuimme Jaakkiman luterilaisen kirkon raunioihin. Lahdenpohjassa vierailimme myös edelleen toiminnassa olevalla asemalla.

Menimme yöksi Kurkijoen Vätikkään, Laatokan kauniille rannoille. Yöpymispaikka oli vanha maatalo, jonka pääasiainen tu-

lonlähde on moskovalaisten ja pietarilaisten sekä suomalaisten vieraiden majoituspalvelut. Paikka oli siisti, viihtyisä ja hyvin hoidettu. Illalla menimme moottoriveneellä läheiseen saareen uimaan, kuuluisille Vätikan hiekoille. Upea paikka. Seurasimme uhkaavan myrskyn lähestymistä, mutta se onneksi ohitti meidät ja jatkoi matkaa Laatokan ulapalle. Sisämeri näytti kuitenkin voimansa: myrsky nousi nopeasti ja horisontti musteni hetkessä.

Ke 13.7.

Suuntasimme Kurkijoen Rummunsuolle. Rummunsuolta on lähtöisin Aili-mummon äiti. Juuri Rummunsuolle Aili-mummo palasi talvisodan jälkeen. Tuolloin tilaa viljeli Aili-mummon eno. Rummunsuon koti sijaitsi noin viisi kilometriä Ihojärven kylältä ja koululta. Paikalliset eivät enää tunnustaneet Ihojärven kylää nimeltä, sillä nykyään se tunnetaan nimellä Punainen Lokakuu alueella sijainneen sovhoosin nimen mukaisesti.

Kun Ihojärven koulu oli löydetty, alkoi Rummunsuon kotitalon paikantaminen. Se osoittautui haasteelliseksi tehtäväksi, sillä luonto oli tehnyt tehtävänsä 18

vuodessa – Aili-mummon edellisestä käynnistä kotiseudulla oli vierähtänyt siis jo melkein 20 vuotta.

Oli hieno hetki ottaa ryhmäkuvaa Aili-mummon äidin kotitalon perustuksilta. Rummunsuon maisemat olivat poikkeuksellisen kauniit.

Rummunsuolta jatkoimme Aili-mummon isän kotiseudulle Kurkijoen Elisenvaaran aseman ympäristöön. Vastapäätä asemaa oli edelleen pystyssä vanha lennätintalo, jonne Aili-mummon oli ollut tarkoitus mennä töihin opiskeltuaan alaa Helsingissä.

Kurkijoen hautausmaalta etsimme mummon isovanhempien hautakiven. Se oli edellisellä vierailulla ollut kaatuneena, mutta nyt pystyyn nostettuna, tiukasti uusien hautojen puristuksessa. Hautausmaalla oli suomalaisten toimesta merkitty myös Elisenvaaran pommituksessa kaatuneiden joukkohauta.

Kirkonkylällä tutustuimme vanhan luterilaisen kirkon raunioihin. Aili-mummo esitteli kuuluisan Sonckin talon, jossa oli työskennellyt apulaisena, sekä Kurkijoen maatalousoppilaitoksen ison navettarakennuksen rauniot. Aili-mummo muistaa Eli-

senvaaran pommitusten kuolonuhrien ruumiiden maanneen navettarakennuksen edessä.

Kurkijoen kirkonkylältä ajoimme Hiitolan kautta noin tunnin matkan Käki-salmeen, jossa ruokailimme merirosvotyylillä sisustetussa ravintolassa.

Matkalla Viipuriin pysähdyimme Kiviniemen sillalle, Vuoksen rannalle ja Muolaan kohdalle, jossa on sodanaikaisia bunkkereita.

Viipurissa kirjautuimme Druzhba – hotelliin.

To 14.7.

Tutustuimme Viipuriin, ostimme viipurilaista limppua ja Viipurin rinkelin, sekä kävimme ostoksilla kauppahallissa jonka jälkeen suuntasimme hyvissä ajoin kohti Nuijamaan raja-asemaa. Väsyneinä ja tyytyväisinä ylitimme rajan, monenlaiset ajatukset mielessä. Ilmajolle menevä loppuporukka saavutti Ilmajoen n. 20.30. Ilmajokiset matkasivat bussissa yhteensä 1 800 kilometriä. Kunnioitettava määrä matkustamista neljässä päivässä, välillä varsin haastavia teitä pitkin ja tiukassa aikataulussa. Mahtava ja ikimuistettava reissu kaikin puolin.

Tekstit: Kati Räsänen ja Kirsi Lounela

vien keskeltä Aili-mummon Alina-äidin vanhempien hauta. Ihmettelimme, että kiveä ei ollut otettu uusiokäyttöön, vaan siellä se lepäsi edelleen. Samalta hautausmaalta löytyi koivun kylkeen kiinnitetty ja muoviin kääritty

A4:sen kokoinen paperi, jossa todettiin että tähän on haudattu 49 Elisenvaaran pommituksen uhria. Elisenvaaran pommitukseen liittyvät tapahtumat olivat ensi kerran tulleet vastaan muutamia vuosia sitten lu-

kemassamme kirjassa.

Mietimme Elisenvaaran asemalla seisossamme, miten pommit iskivät tuhoisasti evakkoja täynnä olleeseen junaan. Mummon muistoissa asiaan liittyy kokemus työmatkasta Kurkijoen keskustassa kyseisen tapahtuman jälkeisinä päivinä. Aili-mummo oli kävellyt aamulla Kurkijoen maatalouskoulun navetan ohi työpaikalleen, joka nykyisin tunnetaan Sonckin talona. Navetan edustalle oli asetettu riviin kymmeniä Elisenvaaran pommituksen uhreja. Nuoren tytön mieleen tuo kaamea näky painui ja liikkua vielä matkassa mukana olleita jälkipolviakin.

Muistojen ja kertomusten mailla

Matkamme antoi ymmärrystä sekä menneeseen että

Murheen Risti, Suomen ja Venäjän yhteisesti tilaama talvisodan muistomerkki, Impilahdella lähelle Prääsän - Koirinojan tien risteystä. Talvisodan kuuluisa Lemetin motin paikka löytyy hieman yli 6 kilometriä Murheen Ristiltä itään.

Elisenvaaran asema nykyasussaan. Aseman raskaat tapahtumat sodan aikana pyörivät matkalaisten mielissä aseman pihalla seistessä.

nykyiseen. Kuvat tiellä vaeltavista evakoista lehmiseen ja karjalaisten sijoittaminen täysin tuntemattomille seuduille toiselle puolelle maata – siinä asioita, jotka tiesimme jo lapsuudestamme. Paikkojen näkemisen ohella tärkeää matkassamme oli, että saimme tehdä sen mummon johdolla yhdessä läheisten ihmisten kanssa.

Myös mielikuvat Neuvostoliiton ja Venäjän aikojen eroista saivat uusia ulottuvuuksia. Asiantunteva oppaamme, lahdenpohjalais-syntyinen Elena, mahdollisti

tämän kertomalla asukkaankäkökulmasta kokemuksesta. Historiaan pääsi kurkistamaan Kurkijoella ajellessamme möykkyisiä ja mutkaisia teitä Tervusta Ihojärven kylälle. Kaiken rytytyksen jälkeen päädyimme yhtäkkiä rullaluistelukelpoiselle pikitielle. Tie johti Ihojärven kylältä Rummunsuolle. Oppaamme mukaan neuvostoajana viljaville pelloille tehtiin kunnan tiet, kun rahaa oli saatu käyttöön runsaasti.

Venäjän aikana sovhoosit lopettivat toimintansa, eikä

Karjalan alueella tuntunut muutenkaan olevan enää niin paljon merkitystä. Tällä hetkellä tietä käyttävät enää metsästäjät ja ensi vuonna tuskin hekään. Tien molemmin puolin kasvavat männyt kohtaavat pian ja tie menettää kulkukelpoisuutensa.

Video- ja valokuvien sekä kertomustemme avulla haluamme siirtää matkamme kokemuksia edelleen omille lapsillemme ja tämän lehtijutun kautta teille Kurkijokelaisen lukijoille.

Jänisjärven asema. Äilin Nevanperän isän työpaikka ja lasten kasvuympäristö vuosien ajan.

Veripään talon perustukset ja puutarhan omenapuu löytyivät. Haastetta etsintään toi korkea heinikko.

Tavoitteita todeksi

Jokaisella matkallamme koti-Karjalaan on ollut monenlaisia tavoitteita. Eräs tärkeimmistä on tietysti ollut kauneudesta kuulun Karjalan luonnon esittely. Yleensä matkakumppanini ovatkin ymmärtäneet riisua näkemästään kurjassa kunnossa olevat tiet ja rakennukset ja "langenneet oveen" luonnonkauneuden edessä. Laatokka on ymmärtänyt esittää meille parhaat puolensa ja jättänyt myrskyiset loskapäivät nykyasukkaiden iloksi.

Eräs tavoite on ollut opettaa nuorisollemme, mitä valitseva yhteiskuntarakente on seitsemässä vuosikymmenessä saanut aikaan. Jo muutama kilometri itärajan tuolla puolen antaa matkailijan ymmärtää, että paljon on ehtinyt tuossa ajassa ta-

pahtua. Nyky-Suomessakin on kyllä vielä paljon korjattavaa, mutta pikainenkin vertailu saa ymmärtämään, että me suomalaiset olemme selvästi voiton puolella. Tänä kesänä tekemällämme matkalla tuon asian ilmaisi erittäin hyvin matkakumppaneistani nuorin, 15-vuotias Lotta.

Olimme kulkeneet tovin Sortavalan katuja, pistäytyneet muutamassa kauppa-liikkeessä ja odottelimme Valamoon vievää kantosiipialusta satamalaiturilla. Lotta oli löytänyt kadulta sinistä ja valkoista liitua palasen. Hän piirsi katuun Suomen siniristilipun ja sydämen. Viereen muotoutui sydämen sisin ajatus: HY-VÄ SUOMI! Ymmärsin että eräs matkan tavoitteista oli ainakin Lotan osalta toteu-

Matkalaisia Sortavalan satamassa odottamassa Valamon laivaan pääsyä. Kuva: Pekka Riikonen.

tunut jo matkamme ensipäivänä.

Olen pyrkinyt opettamaan nuorilleni, että itärajamme takana ei asu vihollisiamme vaan ihmisiä, jotka elävät meitä paljon puutteellisimmissa olosuhteissa omaa ainutkertaista elämäänsä. He haluavat osoittaa meille ystävällisyyttä, jos me olemme val-

miita heitä ennakkoluulottomasti kohtaamaan. Jotkut ovat syntyneet niissä maisemissa ja kiintyneet niihin kuten mekin. Saimme tutustua mm. Kurkijoki-museon luojaan ja rakentajaan Marinaan, Veera-vanhukseen Lopotin kerrostalossa ja syntymäkotini perheeseen Tervussa. Kaikista näistä tapaamisista jäi meille hy-

vät muistot.

Kahdeksan nuortemme ja sukulaisten kanssa Karjalaan tekemäni matkat eivät ole olleet turhia. Tunnen suurta kiitollisuutta siitä, että rajoillamme on vallinnut suurimman osan elämäni rauha, joka on tehnyt nuo matkat mahdolliseksi. Passit ja viisumit ja monet matkan hankaluudet ovat pieni

hintaa siitä kaikesta, mitä olemme oppineet. Veteraanien työnsä arvo Suomen hyväksi on varmaan siltäkin saamistamme opetuksista arvokkain. Meillä on vapaa isänmaa, jonka hyväksi kannattaa työtä tehdä.

Lyyli Nevanperä

Kolmen kohan kotonakäynti

Oli syyskuun neljäs päivä ja olin lopultakin ryhtynyt kirjoittamaan juttua Miikkulaisten joka toinen kevät tapahtuvasta Kurkijoella käynnistä. Kello yhdeksästä aikoihin soi puhelin. Jaakko, Saimin poika, oli puhelimesta. Hän kertoi, että tänä aamuna kello yhdeksän aikoihin oli äiti päässyt pois. Jo edellisenä keväänä Saimi-siskolla todettiin vakava sairaus. Hän hiipui vähä vähältä kunnes kuolema korjasi valmista satoa. Saimi kävi useita kertoja Kurkijoella - viimeinen reissu oli vuonna 2003. Tämän juttuni minä omistan Saimille. Hän ei enää jaksanut tulla mukaan matkalle, mutta kerron hänelle tässä sen vaiheista vanhaan tapaan Kurkijoen murretta käyttäen.

Matkaa lähtö

Aamuvarrain yhdeksästätoista toukokuuta Putuksen auto läht kerreämeä meit Miikkulaisii kyytiisä. Putus läht jo kello neljältä liikkiele ja toisiin Jussi Turust ol lähitiissä mukana. Loimaalta meit tul koko joukko kyytiläisii lissää: Sielt tulliiit toisiin Heikin työt Terttu ja Anja (miehinie), miun siskoin Elvi tul mukkaa ja Malosen Sulo kumppanisa kans ja mieki tuln teält kyytii. Forssast tul viel toisiin Helli miehesä kans meijen auton kyytii.

Sithä myö ajettii jo Helsingii ja sielt saatii vahvast täyvennystä: toisiin Jussin poika Hannu vaimosa kans, miun kummityttöin Eija ja Mikko-settään poika Jouko ja vaimosa tulliiit kans sielt. Vähän matkan peräst saatii mukkaa viel Rintien Maija-Liisa Risto-miehesä kans ja heil ol viel Mika poika Heidisä kans matkal lähössä. Sen jälkie myö ajettiiiki Luumäel mist saatii mukkaa matkanjohtajana toiminu Luoman Jorma. Kello Luumäel tullessa ol puol kymmenä.

Mut Luumäel tapahtu muutaki. Jo perinteeks on muotostunt Esko-settään tarjoomat pullakohvit. Heä ei tällä kertaa lähtent mukkaa Kurkijovel ku meinas jot heä on vähä vanha näi raskaal reissul lähtemeä. Mut kyl häntä selväst karkatti ku ei olt ilmottautunt mukkaa.

Ja sit eiku tullist läpi ja illan suussa myö tultiiki jo meijen majapaikal motelli Vätikän Helmie. Sinhä myö sit majotuttii ja siel syötii viel vahva illalline. Sit vaa nukkumaa, jot oltas aamul virkeinä lähtemeä vanhoil kotpaikoil.

Kolmen kohan kotona käynti

Perjantai-aamun käyntii välilie aamupalal ja niihä myö sit päästii lähtemeä kotpaikoil. Myö ajettii Lopotin kautta Elisenvaaraa ja sielt Havukaisen tienhaaraa, mist jatkettii jalkasie ensi Mutamäel ja sielt iellie jokane ommaa kottiisa. Mut Risto ol tiettänt meijen jokasel sukuhaaral muistolaatan ja se ol tarkotus kiinnittää johoki sopivaa paikkaa sinne kotkonnul. Heä jako meil laatat ja liimapurkit, jotta saahaa laatat kiinni. Myö saatii Antin (s. 1867) perrien laatta, Jussin porukka sai Mikon (s. 1870) laatan ja Risto pit ihte Kristiinan (s. 1874) perrien laatan.

Mutamäkhä ol Antin, Mikon ja Kristiinan yhteine syntymäpaikka. Ja siel ol syntyniet melkei kaik Antin lapset ja kaik Mikon lapset.

Jussi jäi muihen toisiilaisiin kans ehtimeä sopivaa paikkaa laatal siint vanhan kotisa tietämiltä. Ja kylhä se paikka lopulta löyty. Rintien porukka ol siin hommas mukana.

Toisilaiset kalliolla mihi heijen laattasa kiinnitettii.

Maija-Liisa ja Risto porukkasa kans läht vanhal Kylläisen paikal kiinnittämme ommaa laattaasa ja olha siin hommas toisiilaisietki mukana. Myö Antin jälkeläiset lähettii vanhal Kontulaisen paikal tekemää ommaa työtämme.

Niihä myö kiinnitettii kilvet paikallie, otettii valokuvvii, otettii taltie kilpiin tarkat koordinaatit ja hoijettii muutki muovollisuuvet viimisen peälle. Luonnollisest myö juotii kotpaikal hyvät piiraskohvit ja maisteltii samppanjat. Mut tärkein assii ol tuo laattoloihe kiinnitys.

Ei määrä ole linnun, ei Miikkulaisen olla sukunsa viimeinen!

Seuraava yö myö levättii Vätikäs ja hyvän aamupalan jälkie lähettii ajamua Viipu-

rii päi. Mut myö pysähyttii kuiteki Käksalmie kahtomaa Käksalmen linnua. Putus tarjos meil autokohvit ja piiraat, mitä meil tarjottiin, olliit eiliselt syömättä jääneitä tyttölöihen kotona paistamii. Mut sitte seuras yllätys: työt (Elvi, Eija, Helli ja Anja) olliit iellisiltana harjotelliet laulun. Sävel ol se Juha Vainion tuttu "Vanhojapoikia viiksekkäitä" mut sanat olliit uuvet. Oikie täyty tosissaa hiljentyy kuulemaa niitä.

No siin ol käynt nii, jot miun kummityttöjäin Eijaa ol jäant karkattammua ko siin laulun loppuu ol Junnu laittant jot "Kuten norpan, on määrä myös Miikkulaisen, olla sukunsa viimeinen". Eihä se näi ole! Ja Eija tek lauluu uuvet sanat. Ja niitä olliit työt eilisiltana harjotelliet ja mukana ol olt kans Helliin mies Jukka.

Kyl se tärkei juttu Käksalmel ol tuo laulu. On tuo Eija vaa semmone laulun tekijä jot.

Tien varresta lähettii kävelemää kohti Mutamäkkii.

Viipurii, Viipurii

Sit myö jatkettiin matkaa Viipurii ja majotuttii hoteli Druzhbaa. Käytiihä myö perille tulon jälkie vähä tustumas Viipurii ja syötii

viel illalline hotellis. Hetken huilaamisen jälkie eiku pystyy ja miettimää jot mitäs täs viel tehtäs. Mut sehä selvis koht'sillää. Eijal ol käynt sellane tuur, jot hää sai yksinä asuttavaksie

Elvi kertoo mite teil ol sillo enne.

Valokuva vuodelta 1995. Siinä Saimi istuu vanhan kotitalon kivijalalla. Kuvassa ovat Sinikka, Saimi, Martta, Eero, Helli, Anja, Terttu ja Juhani.

Tähä tul Antin kilpi.

Maija-Liisa istuu sukusa muistomerkillä.

tilavan kulmahuoneen, mistä ol hyvä näköala Laatokal. Ei muuta ko sinne. Meit ol parraahe aikaa siel varmast yli kymmenä ihmistä. Siel kerrotti jos jonkinlaisii jutuloita meist Miikkulaisist ja muistakii. Jossai vaihees työtöt lauloit viel sen Eijan tekemän laulun Miikkulaisiin kotiseutumatkast. Ja ku oltiin päästy yli puolen yön ni myö pojatki uskaletti laulamaa tää suvun oma laulu.

Aamul sit ruvettii pikku hiljaa lähtemää kottii päi. Mut ensi myö kierreltii linja-autol tärkeimpii Viipurin paikkoi kahtomas ja käyti viel vähä ostoksilki. Mut puolen päivän aikoihi jätettiin Viipur taakse ja lähettiin ajamaa kottii päi.

Ja sit kottii

Ku raja ol ylitetty ni mie soitin viel Esko-setällein ja kerroin kuulumiset. Kerroin mie senki, jot ei ne olliet kaataneet meijän mehtää, vaik etellisellä kerraalla uhkaavalt ol näyttäntki. Ja häntä selväst tuntu harmitavan ettei olt täl kertaa lähent reissulle mukkaa. Mut kahen vuoven päästhä myö männää taas jot eiku mukkaa vaa.

Mutamäen vanhas omenatarhas.

MIKKULAISTEN KOTISEUTUMATKA

Laatokan rannalla pikkuinen mökki, siellä majailee porukka Miikkulaisten. Kotiseuturetkelle sakki jälleen lähtenyt on Karjalaan. Suuri Laatokka, rannat sen kutsuen soi, Miikkulainen ei kutsua vastustaa voi! Aina uudelleen Karjalaan matkansa vie, Kurkijoelle johtaa tie.

Retkeilee, laulelee Karjalan mailla iloinen porukka Miikkulaisten. Vanhoja, nuoria Kurkijoelle juurilleen jälleen saapunut on.

Laatokan rannalla pikkuinen mökki, sieltä taas kotipaikalle retkemme käy. Eväspiiraita täynnä on reppu. Matka taittuu, ei pilviä näy. Kivijalalle navetan leirydytään, kohvit keitellään, kuunnellaan tarinat nää: kuinka aikoina menneinä tääl' elettiin, kuinka evakkoon lähdettiin. Retkeilee, laulelee ...

Laatokan rannalla pikkuinen mökki, siellä käkien kukunta loppumaton. Sitä kuuntelee Miikkulais-sakki, juhlatunnelman konsertti luo. Suuri Laatokka, käet sen rannoilla saa vielä kaikessa rauhassa näin asustaa. Ei määrää ole linnun, ei Miikkulaisen olla sukunsa viimeinen! Retkeilee, laulelee ...

Valokuvatalkoot museolla!

Kurkijokelaiset ovat tunnetusti hyvämuistista ja näppärää väkeä. Osaavatpa he kertoa hyviä juttujakin ja erityisen etevii he ovat talkoissa.

Muistoista ja jutuista vain kovin harva on päättynyt Kurkijokimuseoon. Moni kävijä ja Kurkijokelainen lukija on surrut sitä, että Kurkijokimuseolla on niin vähän tietoja valokuvaarkiston kuvista.

Kutsunkin kaikki valokuvista ja Kurkijoen historiasta kiinnostuneet valokuvatalkoisiin. Ne järjestetään museolla loka- ja marraskuussa. Luvassa on yhteensä kolme talkoopäivää, jotka voi viettää yhdessä valokuvia tunnistaen ja lajitellen.

Kaikille riittää puuhaa: Ne, jotka eivät muista mitään voivat toimia kirjureina ja valokuvien arkistoina, kun taas vikkelämuistiset mutta hidassormiset voivat tunnistaa valokuvia ja antaa tietoja. Talkoopäivä on myös hyvä tilaisuus tulla lahjoittamaan kuvia museolle.

Ensimmäinen talkoopäivä on keskiviikko 12.10.2011 klo 10-16. Koko päivää ei tarvitse rehkiä, vaan saa tulla piipahtamaan tunniksi tai kahdeksi. Mu-

Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit

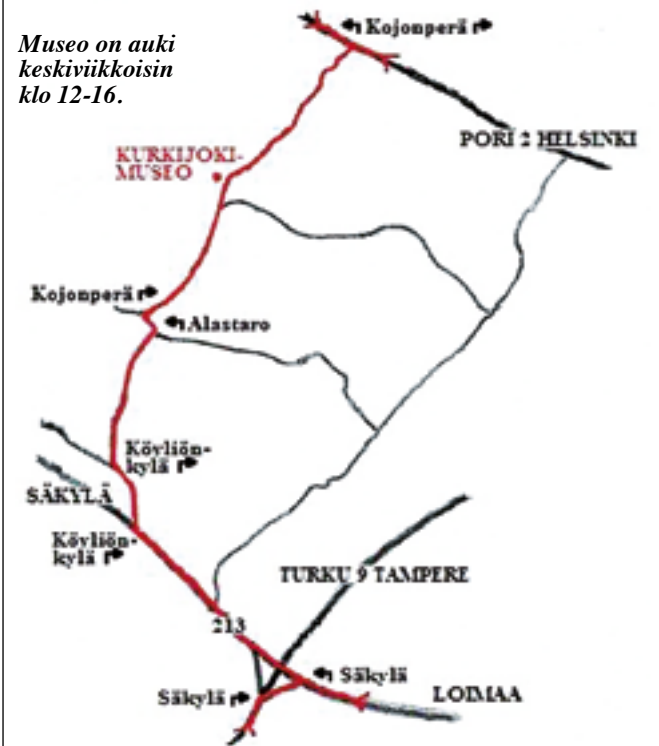
seotoimikunta tarjoaa soppaa, kahvia ja kastettavaa. Muut talkoopäivät ovat 9.11.2011 ja 30.11.2011. Niistä ilmoitetaan tarkemmin myöhemmin Kurkijokelaisessa.

Ilmoittautuminen ei ole pakollista, mutta suotavaa. Sen voi tehdä tiistaihin 11.10. klo 16 mennessä museolle puhelinnumeroon 050 4036 050 tai sähköpostitse kurkijokimuseo(a)kurkijoki.fi. Museon osoitehan on tuttu Kojonperäntie 446, 32260 Kojonperä. Talkoot ovat osa museon Perinne eläväksi -hanketta.

Nähdään talkoissa!

Niina Lehmsjärvi
Perinne eläväksi -hankkeen projektipäällikkö

Museo on auki keskiviikkoisin klo 12-16.

Vanhoja kuvia

Kurkijokelainen 16 julkaistu kuva sai Eero Häklin soittamaan toimitukseen ja kertomaan, että kyseessä on hänen vanhempiansa vihkkokuva. Tummapukuinen mies kuvan vasemmassa laidassa on hänen isänsä Väinö Häkli vieressään morsian Katri Lankinen.

Haasteltiin ja päätettiin

On ilo olla mukana!

Kurkijoki-Säätiö on 60-vuotisen taipaleensa alusta lähtien seissyt vankkojen pilareitten varassa. Kurkijoen pitäjäjuhlrat, Kurkijoen matkat ja Kurkijoki-museo ovat olleet merkittävä osa Kurkijoki-säätiön toimintaa ja perinteen vaalimista. Yhtenä tärkeimmistä pilareista on ollut Kurkijokelainen -lehti. Yli 60 vuoden ajan lehti on ollut se kanava, jonka kautta menetetyt entisen kotiseudun, Kurkijoen ja Hiitolan ääni sekä muistelot elävät yhä edelleen. Kirjoittajien kertomuksissa ja jutuissa tuodaan esille ajatuksia ja mietteitä vanhoista tapahtumista, sukuperinteestä, valokuvista, matkakertomuksista ja monesta muusta mieleltä herkeästä asiasta. Kurkijokelaisen toimitusneuvoston tarkoituksena on toimia päätoimittajan apuna lehden ideointiin ja tekoon liittyvissä asioissa, esittää ehdotuksia ja ajatuksia lehden kehittämiseksi sekä sen taloudenpitoon liittyen. Neuvoston kokouksissa haastellaan asioista, jotka liittyvät lehden sisältöön,

ilmestymiseen ja moniin muihin yksityiskohtiin. Päätoimittaja Helena kirjoittaa haasteloista muistiot, joihin tiivistetään keskustelujen sisältö. Nämä kokousmuistiot toimivat sitten säätiön hallitukselle hyvänä työkaluna, kun lehteen liittyvistä asioista ja sen taloudesta päätetään.

Kuten lehden 2. sivun vakiopalstalla on mainittu, lehden toimitusneuvostoon kuuluvat Raija Laaksonen, Marjaliisa Laine, Lauri Pölkki, Antti Sahla, Marja Leena Virtanen, ja allekirjoittanut, joka toimii puheenjohtajana. Neuvoston kokoukset ovat aina mukavia tilaisuuksia, niissä keskustellaan vapaasti ja mutkattomasti, vaikka tärkeistä asioista onkin kyse. Viime kokouksessa muiden asioiden lomassa totesimme, miten postimonopolimme on jälleen nostanut lehtemme jakelukustannuksia. Se pakottaa Kurkijoki-säätiötä tarkistamaan lehden vuosikerran tilausmaksua.

Tällä hetkellä postitusmaksut ovat jo saman suu-

ruiset kuin lehden painatus- ja taittokulut yhteensä. Vaikka lehden painosmäärä luonnollisesti on pudonnut huippuvuosien määrästä, on se kuitenkin pitkään pysynyt 1700 kappaleen tuntumassa. Tästä kiitos kaikille Kurkijokelaisen tilaajille! Edelleenkin lehteä lukee suuri määrä tuon rakkaan kotiseudun entisistä asukkaista ja näiden lapsista sekä muut Kurkijoesta kiinnostuneet henkilöt. Kun lehti vielä annetaan luettavaksi lapsille, naapurille tai tuttaville, voidaankin laskea että tätä jo yli 60 vuoden ajan keskeytymättä ilmestynyttä kotiseutulehteä lukee yli 4000 henkeä. Kurkijokelainen on siis merkittävä tietolähde!

Pidetään siis yllä tuota perinteen tulta ja tilataan Kurkijokelainen -lehti itselle, lapsille tai tuttavalle! Sen vuosikertaan kannattaa sijoittaa tuo muutaman kymmenen euron summa ja saada vastineeksi tietopaketti täynnä asiaa Kurkijoesta ja Hiitolasta.

Onkikilpailu

Kurkijoella Korpisaaren Uitonsalmessa 24.9.2011

Kuvat: Saini Repo

Tulokset:

Naiset:

1. Marjatta Kempainen ..... 839 g
2. Raija Laaksonen 335 g
3. Kaarina Sikiö ... 109 g
4. Saini Repo ..... 50 g
5. Terttu Veijalainen 46 g

Miehet:

1. Pentti Kempainen 706 g
2. Viljo Ylönen ... 415 g
3. Pekka Riikonen 368 g
4. Markku Jussilainen ..... 236 g
5. Matti Ruotsalainen ... 159 g
6. Mikko Piiparinen 119 g
7. Raimo Sikiö ..... 99 g
8. Pekka Leino ..... 86 g
9. Aaro Kojo ..... 64 g
10. Aimo Jälkö ..... 60 g
11. Antti Aalto ..... 55 g
12. Eero Häkli ..... 49 g
13. Rauno Piiparinen 48 g
14. Jorma Lankinen... 45 g
15. Martti Meskanen ..... 40 g

Eero Häkli kokeilee kalaonnea Uitonsalmen kallioilta. Taustalla venäläisille kalastajille kuuluva kumivene.

Kaikki kokeilivat kalaonneaan. Osa on siirtynyt kokeilun jälkeen kannustusjoukkoihin.

Jaakko Taitonen

Kurkijokelaisen toimitusneuvoston puheenjohtaja

Olen toisen polven kurkijokelainen isäni Toivon puolelta. Äitini Hilikka oli kotoisin Kauhajolta, Etelä-Pohjanmaalta. Äitini toimi lottana jatkosodan aikana mm. Raudussa ja siellä kanttiinissa hän ja isäni tutustuivat. Avioliiton myötä alkoi heidän yhteinen taipaleensa. Isän koti jäi Elisenvaaran Mikrilän kylän Turtiinmäelle ja evakkomatka kulki Seinäjoen kautta Loimaalle.

Synnyin n. 60 vuotta sitten Loimaan Onkijoen kylässä, mistä vanhempani saivat asutustilan. Siellä naapurustossa asui myös paljon muita Kurkijoelta kotoisin olevia evakkoja. Lapsuudessani en muista että isäni olisi mielellään puhunut sodasta, evakkokokemuksista ja elämästä Kurkijoella. Ne olivat hänelle niin surullisia asioita, että hän mieluummin vaikenä.

Nuoruudessani asuin kaksi vuosikymmentä ulkomailla ja vasta palattuani takaisin Suomeen oli asennoituminen Karjalaan ja karjalaisuuteen muuttunut suopeammaksi ja noista ikävistä kokemuksista voitiin jo keskustella. Enää myöskään lottia ei arvosteltu niin kuin aikaisemmin, vaan tunnustettiin heidän merkittävä osallistumisensa erilaisiin sota-aajan tehtäviin niin rintamalla kuin muuallakin. Nykyään asun Sastamalan Vammalassa, minne muutin kesällä työn perässä.

Kurkijokelainen-lehden 60v. juhlan laitteiden säätöä vuonna 2009.

Jatkoa sivulta 1

tapiirin esikuntaan vuonna 1922.

Maaherranakin Relander seurasi tiiviisti Helsingissä harjoitettavaa valtakunnanpolitiikkaa ja kommentoi sitä usein muun muassa palstallaan maalaisliiton viipurilaisessa Maakansa-

sanomalehdessä. Olipa hänen nimensä toisenkin kerran esillä myös useissa 1920-luvun alun ministerikaavailuissa. Vuoden 1925 kimurantit presidentinvaalit tulivat merkitsemään Lauri Kristian Relanderille suurta elämänmuutosta, sillä mutkikkaiden puolueuuvotte- luiden jälkeen hänet valittiin

useimpien yllätykseksi valitsijamiesten kolmannella, ratkaisevalla äänestyskiroksella tasavallan presidentiksi.

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori ja Helsingin yliopiston poliittisen historian dosentti.

Jätjärveltä Lapinlahdelta. Ylioppilaslakki päässä presidentti Lauri Relander. Kuva: valok. J. Kauppi /Kurkijokimuseon arkisto

16. Heikki
Hämäläinen ..... 36 g
17. Martti Repo ..... 33 g
18. Launo
Salmelainen ..... 27 g
19. Lauri Veijalainen 26 g

Suurin saalis kiertopalkinto Marjatta Kemppinen 839 g.

Suurin kala: Pekka Riikonen 233 g.

Suurin kala kiertopalkinto: Pekka Riikonen 233 g.

Kilpailun kokonaissaalis 4050 g.

Saamattomia kilpailussa oli 19, joiden kesken arvottiin palkinnot:

1. Jorma Pekonen
2. Reijo Paju
3. Sari Latva-Valkama

Matkalla pidettyjen tietokilpailujen tulokset:

Meskasen Martti kyseli Suomen metsien marjasadosta ja paljonko niitä kerätään sekä Suomen järvien lukumäärää. Täysin oikeaa vastausta ei tullut. Parhaat pisteet kilpailussa sai Markku Ahokas.

Revon Saini tiedusteli, kuinka monta erinimistä henkilöä on osallistunut kalakurkien matkoille 20: vuoden aikana. Tilastojen mukaan osallistujia on ollut 238. Riikosen Pirkko arvosi lähimmäksi, kahden henkilön erolla.

Toinen Sainin tietokilpailu oli maantieteellinen, jossa piti vihjeiden avulla selvittää, mitkä kymmenen Euroopan maata oli kysymyksessä. Täydet kymmenen pistettä sai Alli Kihlanki ja Helvi Lähteenmäki.

Kalakurkien juhlavuoden viimeinen matka sai päätöksensä

Kalakurjet ovat tehneet Karjalan Kurkijoelle suuntautuvia kalastusmatkoja jo vuodesta 1991 lähtien. Tänä vuonna tuli siis kuluneeksi tasan 20 vuotta ensimmäisestä kalastusmatkasta. Kalakurjet ovat epävirallinen kalastukseen hullaantunut ryhmä, jolla ei ole yhdistyksen statusta. Kalakurjet tekevät kaksi Kurkijoelle suuntautuvaa kalastusmatkaa vuodessa. Pääasiassa Kalakurkien retkille osallistuvat henkilöt ovat joko Karjalassa syntyneitä tai heidän jälkeläisiään.

Kalakurkien pääasiallinen tavoite on päästä kalastamaan rennossa yhteishengessä, mutta ohjelmaan mahtuu paljon muutakin. Joillekin reissu tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden päästä tutustumaan esivanhempiensa synnyinseuduille.

Juhlavuoden viimeisimmällä matkalla oli poikkeuksellisen monta ensikertalaista. Yksi heistä oli Risto Ruotsalainen. Hänen vaarinsa, Aaro Kojo, on syntynyt Kurkijoen Tervussa, mutta joutunut sodan vuoksi lähtemään evakkoon Karjalasta.

Kalastusreissu oli hieno kokemus, Ruotsalainen kertoo Suomeen takaisin päästyään. Vaikka kalaa ei tullut, se ei latistanut tunnelmaa ollenkaan. Ruotsalainen toimi vahvana tukijoukko- na koko neljäntuntisen kisan ajan. Kalastusta hänelle sen sijaan riitti kilpailun ensimmäiset viisi minuuttia.

Myös Vaarin syntymäkodin raunioille pääsy jäi mieleen.

- Se oli hyvin erilainen, hän kuvailee tuhopolton kohteeksi joutunutta kotitaloa ja lentopommien jättämiä kuoppia kotitalon välittömässä läheisyydessä.

Kaikkiaan ensikertalaisia oli matkassa mukana viisi.

Kalakurjet ovat paljon muutakin kuin kalastusta

Toinen Kalakurkien matkojen ensikertalainen Linda Aalto huudahtaa, että ehdottomasti parasta oli Tervussa käynti. Kojo on myös hänen vaarinsa.

- Oli hienoa nähdä, mistä Vaari on kotoisin, hän sanoo.

Niin Ruotsalaiselle kuin Aallolle mieleen jäi myös Viipuri, jossa suoritettiin pakolliset tuliaisostokset paluumatkalla.

Kalastusmatka toi myös palkinnon

Ensikertalainen ja samalla nuorin Kalakurkien matkassa mukana ollut Matti Ruotsalainen ei jäänyt ilman kalasaalista eikä palkintoa. Viides sija kilpailussa toi upean pokaalin.

- Haluan lähteä ehdottomasti uudestaan, tyytyväinen kalamies kertoo kokemuksistaan.

Matti sai noin 6-7 kalaa, joidenka yhteispainoksi tuli 159 grammaa.

Edellisten matkojen muistelua

Useampaan kertaan Kar-

jalassa käynyt Maritta Kuusisto kertoo, että matkoja tulee muisteltua sekä jälkikäteen että jo matkan aikana.

- Voisi käydä vähän useammin. On mielenkiintoista kuunnella juttuja ja aina oppii uusia asioita lisää, Kuusisto sanoo.

Hän on käynyt tutustumassa Kurkijoen maise-miin ensimmäisen kerran jo vuonna 1992, vaikka se ei Kalakurkien matka ollutkaan.

- Huomaa, että paikat rapistuu koko ajan, hän sanoo.

Antti Aalto

Kalakurkien kasteen saanut Risto Ruotsalainen asettautui kuvattavaksi paikallisen puhelinkopin juurelle.

Kalamatkalaiset Aaro Kojon kotitalon raunioiden päällä Tervussa. Vasemmalla Aaro Kojo, Linda Aalto, Risto Ruotsalainen, Antti Aalto ja Matti Ruotsalainen.

Tuliskohan tuosta kalaa?, Markku Ahokas miettii.

ONKS TIETOO VASTAUKSET

1. Venäläisiä ylimyksiä
2. Suomessa
3. Virtanen
4. Rooma
5. Noin 3 v.
6. Pohjolan emäntä
7. Iisalnessa
8. Sattumoisin käteen siepatu lyömäase
9. Lepohetki aterian jälkeen
10. Toimeton huonotapainen mies
11. Hylkeen poikanen
12. Särkikala
13. Juurikasvi – kahvin lisäke tai korvike
14. Pyöreä, päältä avoin piirakka
15. Peruskorjaus rakentamisesta, myös talouselämään se kuuluu
16. Oulunjoessa, Oulun kaupungin alueella
17. Iitu
18. Tyyni valtameri
19. Epäsuoraa kätettyä ivaa
20. Tarkoitetaan tanskalaisia

kurkijoki.fi
on oikea
tietopankki

Tilaa
Kurkijokelainen
lahjaksi
allaolevalla tilauskortilla
tai soittamalla
toimitukseen
p. 050-5213336

Presidentti Relanderista tulossa elämäkerta

Tasavallan presidenttinä toimineesta kurkijokelaissyntyisestä Lauri Kristian Relanderista on tulossa valtiomieselämäkerta. Kirjoittajana on Helsingin yliopiston poliittisen historian dosentti Erkki Vasara. – Asia kiinnosti minua jo 1980-luvulla ja ihmettelin, miksi hänestä ei ole julkaistu elämäkertaa, Vasara toteaa ja jatkaa, että väitöskirjan tekeminen ja muut julkaisut veivät hänen huomionsa toisaalle.

Todettuaan, että teos oli tekemättä vielä 2000-luvullakin, Vasara päätti, että nyt on Relanderin aika ja niinpä hän tarttui tehtävään. Vasara on erikoistunut Suomen 1920-30-lukujen historiaan; väitöskirjansa (1997) hän laati suojeluskuntajärjestöstä.

Loppuvuodesta 2007 alkoi elämäkertaprojekti, jossa rahoittajina ovat toimineet Alfred Kordelinin ja Koneen säätiöt sekä Suomen kulttuurirahasto. Teoksen kustantaa WSOY, ja se julkistetaan keväällä 2013, Relanderin 130-vuotissyntymäpäivän aikaan.

Dosentti Erkki Vasara oli kertomassa Hiitola-Kurkijoki sukututkimuspiirin järjestämässä tilaisuudessa Relanderin elämästä ennen presidenttikautta. Alustuksen jälkeisissä keskusteluissa käsiteltiin myös presidenttiyttä.

– Relander oli ensimmäinen ja ainoa karjalais-

syntyinen presidentti. Hän oli Kurkijoen suuri poika, uusimaalaissyntyinen Vasara painottaa. Erkki Vasaralla itsellään ei ole karjalaistausta. – Olin innostunut tulemaan tänne ja tapaamaan henkilöitä, joiden sukujuret ovat luovutetussa Karjalassa, hän kertoi alustuksensa alussa.

Presidenttinä Relanderin henkilöahmo on kiistanalainen. Jotkut pitivät häntä heikkona ja ailahtelevana presidenttinä, mutta Vasara kertoo myös toisesta puolesta: presidentistä, joka avasi yhteyksiä ulkomailmaan ja loi yhteistyötä puolueiden kesken.

– Eräs toimittaja kysyi minulta kerran: ”Jos lähtisit 10 000 km:n matkalle, kenet

presidenteistämme ottaisit mukaan?” Tietysti Relanderin!, kuului vastaukseni. ”Miksi?”, toimittaja kysyi. Perusteluni oli selvä: Siksi, että haluaisin viihtyä sillä matkalla.

Mauri Rastas kysyi, näkyikö Relanderin toiminnassa maaherrana kurkijokelaisuus? – Käsittäakseni Kurkijoki oli hänelle viranhoidollisesti pitävä pitäjien joukossa, hän pyrki olemaan hyvin tasapuolinen ja puolueeton. Henkilökohtaisella tasolla tilanne oli tietysti toisin, dosentti Vasara totesi.

Illan aikana paneuduttiin virkatoimien ja poliittisen toiminnan lisäksi Relanderiin henkilönä. Hänen päiväkirjamerkintöihinsä, heikkouksiinsa, perhe- ja

Dosentti Erkki Vasaran kirjoittama valtiomieselämäkerta odottaa 2013 tapahtuvaa julkaisua.

ystäväpiiriinsä sekä toimintaansa tutkijana ja tiedemiehenä.

Tarkemmin hänen elämänsä pääsemme tutustumaan puolentoista vuoden

päästä, kun Vasaran kirjoittama elämäkerta julkaistaan.

Helena Sulavuori

Reilut 30 henkilöä kokoontui syyskuun lopulla Karjala-taloon kuuntelemaan Lauri Kristian Relanderin elämästä. Pöydän takana istumassa dosentti Erkki Vasara. Seisomassa Kari Rahiala.

Kurkijokelainen

**Kurkijokelaisen,
hiitolaisen ja karjalaisen
hengen vaalija.**

Tilaa nyt Kurkijokelainen, kaksi kertaa
kuukaudessa ilmestyvä pitäjälehti!
Vuosikerta vain 39 eur. Tilattuna alle 1,70 eur/kpl.

Tilaan Kurkijokelaisen

Itselleni Lahjaksi

Lehden saaja

Nimi: _____

Lähiosoite: _____

Postinro ja -toimip.: _____

Lahjatilauksen maksaja:

Nimi: _____

Lähiosoite: _____

Postinro ja -toimip.: _____

Pvm. _____

Allekirjoitus: _____

Palauta kuponki kirjekuoressa osoitteella:
Kurkijokelainen, Koulukuja 7, 32200 LOIMAA
tai tee tilaus sähköpostiosoitteessamme:
toimitus@kurkijoki.fi

**MUSIIKKIVÄEN
PALVELUPAIKKA**
**LOIMAAN
MUSIIKKI**
Puh. (02) 7622 950
Oikokatu 3, Loimaa
Avoinna:
ma suljettu, ti-pe 12-17, la 10-14

Asianajaja

ASIANAJAJA
on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvovat Asianajajaliitto ja oikeuskansleri. Asianajajatoimistot hoitavat myös maksuttomia oikeudenkäyntejä ja oikeus-turva-asioita.

**Asianajotoimisto
HEIKKI RANTANEN**
Varatuomari

Julkisen kaupanvahvistaja
Kauppalankatu 9-11 B, Loimaa
p. (02) 762 2888, fax 762 2313
heikki.rantanen@kolumbus.fi

**Asianajotoimisto
JARI HEIKMAN OY**

asianajaja, varatuomari
Jari Heikman
Turuntie 8-14, II krs. Loimaa
Puh. (02) 762 4400, fax 763 1301
jari.heikman@aatsto.inet.fi
www.heikman.com

Kurki joki - Museo

Avoinna keskiviikkoisin klo 12-16.

Kojonperäntie 446, Kojonperä, Loimaa

Pääsymaksut: Aikuiset 2 €
Lapset (alle 12 v.) 1 €

Ryhmävaraukset: Museo 050 4036050
Eino Vepsä 0500 875211
Antti Eklund 050 3426608